

TÁRSULATI ÜGYEK.

Választmányi ülés 1898. évi október 19-ikén. (Vége.)

A könyvtárnok előterjeszti a könyvtárba érkezett ajándékokat: Ezek közül *szerzők ajándékai*: Bóbita Endre, Fizika; Dr. Borbás Vincze, egy különlenyomat; Dr. Borbás Vincze és Pantocsek József, Nyitra vármegye flórája; Dr. Árpád v. Degen u. Ign. Dörfler, Beitrag zur Flora Albaniens u. Macedoniens; Faller Károly, A fémkohászatban kézikönyve (különös rész); Dr. Frank Ödön, A milleniumi közegészségi és orvosügyi kongresszus tárgyalásai; Gyürky András, Podhorszky Lajos és a magyarság eredetére vonatkozó fölfedezései; Héjas Endre és Marczell György, Körültekintés néhány külföldi meteorológiai intézetben; Dr. Huber Alfréd, 3 különlenyomat; M. Charles Janet, 3 különlenyomat; Dr. Juba Adolf, Az iskolák építése és berendezése Németországban és Svájcban; Dr. Konkoly Thege Miklós, Körültekintés néhány nyugateurópai obszervatóriumban III. (1898); Dr. Kőrösi József, Die statistischen Beweise des Impfschutzes, Az 1896. évi népösszeírás eredményei, Budapest sz.-főváros halandósága 1886—1890-ben, Budapest fővárosa az 1891. évben, Az 1885—95. évi budapesti építkezések; Dr. J. v. Kőrösi u. Dr. Gustav Thirring, Die Natalitäts- u. Mortalitäts-Verhältnisse ungarischer Städte in den Jahren 1878—1895; Léderrer Ábrahám, A türelem (tanulmány); Dr. Mihalkovics Géza, Az ember anatómiája és szövettana. Első rész, Nasenhöhle u. Jacobson'sches Organ; Dr. Ónodi Adolf, Az orrüreg és melléküregei; Dr. Rátz István, Úti emlékek Oroszországból; Dr. Scheiber S. H., A pellagra; Dr. Staub Móricz, Társadmunkának a nemzeti kultúra érdekében kifejtett tevékenysége a jelen században; Dr. Thirring Gusztáv, Budapest székesfőváros statisztikai évkönyve; Dr. Ján A. Wagner,

Nebo a zem, Hmota a hmotári, Zjavy nebeské. Továbbá: Ayrton W. E., Practical Electricity., I. k., Stewart R. Wallace, A Text-book of Magnetism and Electricity, Thomson I. S., Elements of the mathematical theory of Electricity and Magnetism, Webster A. G., The Theory of Electricity and Magnetism, Kerntler Ferencz ajándékai; Dr. G. v. Mayr, Allgemeines statistisches Jahrbuch, Dr. Thirring Gusztáv ajándéka; S. G. Dietmar, Meteorik oder Neue Witterungslehre, Schmidt Antal ajándéka; Sötér Kálmán, A méh és világa, I. kötet, a földművelésügyi m. kir. miniszterium ajándéka; A budapesti kir. orvosegyesület könyvtárának betűrendes és szakkatalógusa Török Lajos és Temesváry Rezsőtől, az orvosegyesület ajándéka; Dr. B. Lidforss, Zur Physiologie des pflanzlichen Zellkernes, Dr. Borbás Vincze ajándéka; Közlemények az összehas. élet- és kórtan köréből III. 1—2. füzet, Dr. Rátz István ajándéka.

Tagválasztásra kerülván a sor, új tagokul ajánlatnak:

Új tag:	Ajánló:
Dr. Abonyi József orvos, Zaitschek A.	
Artner Izidor állami tanító, Gyórfy M.	
Balogh Dezső prem. r. tanárjelölt, Fábry E.	
Balogh Lajos gépgyári igazgató, Deáky Zs.	
Bandár Miklós ev. ref. tanító, Papp F.	
Bársony István tanító, Rapcsányi I.	
Becker Alajos mérnök, Gergely F.	
Benedek Károly ev. ref. lelkész, Köblös L.	
Benkó Dezső tanító, Magyar F.	
Bernáth Istv. Ágoston áll. tisztv., Lengyel I.	
Beznák Géza telekkönyvvezető, Gesztes L.	
Blumenfeld Ervin gyógyszerész, Augustin B.	
Boncza Miklós lapszerkesztő, Klatrobecz Gy.	
Boros Soma m. k. adóárnok, Laukó S.	
Bory Iván földbirtokos, Bory B.	
Brebenár József erdész, Tyll G.	
Csernák Béla s.-lelkész, Biki F.	
Csorba Gusztáv segédtsizt. Ujváry I.	
Dénes Miksa segédtsizt. Ujváry I.	
Dragorits József tak.-p. alkönyvelő, Székely J.	

Új tag : Ajánló :

Édes Elemér szolgabíró, Tóth I.
 Egyény Jolán okl. polg. isk. tanítónő, Kiss E.
 Eiszdorfer Károly gyógyszerész, Tóth S.
 Eliás Ferencz bankigazgató, Gesztes L.
 Erdélyi Gyula gőzfűrészeskezelő, Gabnay F.
 Faller Sándor ügyvéd, Saskeőy F.
 Farkass Ákos tkpénzt. könyvvezető, Székely J.
 Farkas Árpád városi aljegyző, Vass D.
 Farkas József gazdatiszt, Verő M.
 Dr. Fárnek Gyula orvostudor, Bokor J.
 Ferenczy Gyula, Traxler L. és Karlovicsky G.
 Fischer Gyula tisztviselő, Werner E.
 Fleischmann László orvoshallg., Neufeld B.
 Dr. Folkman János kincst. orvos, Kádár L.
 Förster Sándor gazd. akad. hallg., Heincz I.
 Fuchs János m. á. v. mérnök, Lép K.
 Gábor Pál ev. tanító, Freyoy Gy.
 Gajzágó Elemér földbirtokos, Sándor L.
 Gallusz Péter r. k. káplán, Okolicsányi J.
 Gárdonyi Géza író, Lendl A.
 Gayer Lajos uradalmi bérlő, Balás B.
 Gerő Mihály földbirtokos, Deály Zs.
 Goll Rezső okl. gépészmérn., Karkovány Á.
 Dr. Gotthárd Sándor orvos, Vass D.
 Gönczy József kir. albiró, Székly Á.
 Grentzer Adolf joghallgató, Doczkalik J.
 Hahn Lajos elektrotechnikus, Löwinger M.
 Hajek Antal erdészsegéd, Perger D.
 Hajnal Dezső mérnök, Waldmann A.
 Halmos Győző prem. tanárjelölt, Fábrý E.
 Halwax Ernő műszaki tisztviselő, Fühner A.
 Hanák Gyula városi főjegyző, Gesztes L.
 Hauer György állomásfőnök, Pflug S.
 Hegedüs Béla m. k. erdőgyak., Várnai S.
 Heincz Iván gazd. akad. hallg., Mező K.
 Dr. Herczegh Lajos ügyvéd, Milassin I.
 Herczegh Sándor földbirtokos, Sándor L.
 Herzog Mór intéző, Ujváry I.
 Holiczka János tanító, Bikkal L.
 Hrebenda József orvosnövendék, Kővessi F.
 Illosvay Zsigmond birtokos, Sochor J.
 Jenőfy Sándor m. á. v. hivatalnok, Békey I.
 Kazal Zsigmond gazdatiszt, Esső I.
 Kelen Jenő tkp. főkönyvelő, Bácskai I.
 Kerzsnár Lajos megyei írnok, Jovánovits D.
 Kiss Vilma tanítónő, Unger I.
 Klár Sándor földbirtokos, Mészáros F.
 Klein Dezső mérnök, Klein F.
 Klein Sándor gazdász, Székely J.
 Knopp Árpád tkpénzt. könyvelő, Vincze S.
 Kolliner Miklós magázón, Gerő S.
 Kondor Emil orvoshallgató, Gorka S.
 Kovács Lajos kir. járásbíró, Csánki J.
 Költly Gyula kir. postatiszt, Horváth M.
 Krahl Károly m. k. doh.-jöv. tiszt, Mingovits A.

Új tag : Ajánló :

Krampera János dohánygy. tiszt, Okolicsányi J.
 Krolopp Alfréd akad. tanársegéd, Linhart Gy.
 Kronich Lénárd met. int. assist., Melczér G.
 Kurjatkó Rezső m. á. v. hiv., Szelepcsényi I.
 Küzdy Árpád főerdész, Balás B.
 Dr. Lakos Imre polgármester, Novobácky Gy.
 Laubheimer Oszkár kir. közjegyző, Balás B.
 Lehotzky Gyula m. e. hallgató, Gabnay F.
 Leitner Ármin birtokos és keresk., Huba L.
 Lendvai Vilmos orvostanhallg., Kondor E.
 Lengyel Sándor birtokos, Zerkovitz O.
 Lippich Gusztáv birtokos, Szalay J.
 Literáty Mór fegyint. tisztviselő, Babics D.
 Lukács István r. k. káplán, Okolicsányi J.
 Luby Géza földbirtokos, Szalay K.
 Dr. Makár Károly ügyvéd, Skultéty T.
 Máthé Pál földbirtokos, Török A.
 Mihalovits Gyula városi hivat., Mihalovits J.
 Milkó László gyógyszerész, Gesztes L.
 Moller Emánuel birtokos, Huba L.
 Moscovitz Géza birtokos, Vladár E.
 Gróf Nádasdy Ferencz, Gróf Hunyady K.
 Gróf Nádasdy Tamás, Gróf Hunyady K.
 Dr. Nagy Károly körorvos, Hafenschér K.
 Nešić Radomir okleveles gazdász, Buzás L.
 Pap János gyógyszerész, Jura J.
 Paulik Miksa körjegyző, Ruszkó R.
 Pechtl Ádám r. k. plébános, Gabnay F.
 Petheő Károly, polg. isk. tanár, Ács J.
 Pfaff Lajos bánya-akad. hallg., Gajdóczky J.
 Piller Ede mety. árvaszéki ülnök, Gesztes L.
 Popovics Viktor tb. főszolgabíró, Csánki J.
 Proll Lajos igazgató-mérnök, Szmik A.
 Pszotka Ferencz segédlelkész, Hölszky K.
 Rechnitz Ignác könyvelő, Lengyel I.
 Rosenberg Mátyás okl. gazda, Wámoscher K.
 Rozlosnik Irma polg. isk. tanítónő, Kiss E.
 Dr. Rusznyák Samu ügyvéd, Schafarzik F.
 Schäffer Ferencz vasuti hivatalnok, Gergely F.
 Schatz Henrik tkpénzt. főkönyvelő, Leitner Á.
 Schlesinger Fülöp okl. gazda, Wámoscher K.
 Meinig Schult Anna úrnő, Szalay K.
 Scholtz Tivadar magázón, Szalay K.
 Sekulja Jakab állami tanító, Mittner Z.
 Sgondelli Luiza plg. isk. tanítónő, Kiss E.
 Somogyi Ferencz intéző, Ujváry I.
 Spitzer Jakab okl. gazda, Wámoscher K.
 Spuller Arthur okl. gyógyszerész, Bozóky B.
 Dr. Stangel Gyula orvos, Fertsek F.
 Svaiczér Aladár földbirtokos, Marton F.
 Szabó József s. jegyző, Bácskai I.
 Szabó Károly kir. főmérnök, Nagy S.
 Szemerey Béla pénzügyigazg. hiv., Lengyel I.
 Szigethy Andor segédtsiszt, Ujváry I.
 Tanka Gusztáv uradalmi főerdész, Vajda K.

Új tag:

Ajánló:

Tarcsányi Ernő társ. igazg., Haraszi T. Tóth István akadémiai szobrász, Kis E. Török Géza törvényszéki aljegyző, Deáky Zs. Álgysti Tüköry Alajos birtokos, Fischer S. Udvardy Gyula ev. ref. lelkész, Babics D. Ujházy Árpád ev. ref. tanító, Sturman Gy. Ulrich Jenő tkp.-i tisztviselő, Dalmi K. Uselman Gerő birtokos, Huba L. Vajthó Jenő tanító, Adorján M. Végh Gyula m. kir. erdőgondn., Schaffer I. Velenezey Lajos állami tanító, Kollonay D. Vetter K. Pál szől. és bor. felügy., Bauman L. Dr. Weisz István ügyvéd, Huba L. Zdeborszky Guidó István, Zdeborszky V. I. Zulawsky József bérlő, Pogány L.

A titkárság részéről előterjesztett tagok, számszerint 145-en, megválasztatnak; velők a tagok száma 7961-re emelkedett; ezek közt van 236 alapító tag és 184 hölgy.

Választmányi ülés 1898. évi november 16-ikán.

Elnök: Szily Kálmán.

Jegyző: Melczér Gusztáv.

Jelen vannak: Borbás Vincze, Csapodi István, Entz Géza, Fröhlich Izidor, Heller Ágost, Horváth Géza, Kalecsinszky Sándor, Klein Gyula, Kövesligethy Radó, Lóczy Lajos, Pethő Gyula, Schilberszky Károly, Schmidt Sándor, Staub Móricz és Wittmann Ferencz választmányi tagok; Lengyel István pénztárnok, Ráth Arnold könyvtárnok, Paszlavszky József első és Csopey László másodtitkár.

Az első titkár jelenti, hogy a Bugátalából hirdett fizikai pályázatra, melynek határideje október végével lejárt, három pályamunka érkezett be a következő jelígekkel: 1. »Molekulák világa«. 2. »Ember küzdj és bizva bizzál«. 3. »Az egyszerű természeti sajátságoknak kellően átvizsgált és meghatározott ismerete . . . utat nyit az alkotások összes titkaihoz. Bacon.« Jelenti, hogy a pályaművek megbírálására a választmány nevében Br. Eötvös Loránd al-elnök és Schuller Alajos választmányi tag kértet fel. — Tudomásul szolgál.

Ez után az elnök a jelíges leveleket tartalmazó borítékot a Társulat és saját pecsétjével lepecsételi.

A pénztárnok bemutatja a Magyar Földhitelezetnek f. hó 3-ikán érkezett a kamatokról szóló iratát. — Tudomásul vétetik.

A könyvtárnok bemutatja a könyvtár számára a múlt választmányi ülés óta érke-

zett ajándékkönyveket. Ezek közül *szervezők* ajándékai: Összegyűjtött dolgozatok Szily Kálmán-tól; Fiume és környékének növényzete Matisz János-tól; Emlékezés Sarlay Jánosról Lasz Samu-tól; A fejlődő átalakulás Tomka Sándor-tól. Továbbá: A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei I. kötet 4. rész 1. és 2. szakasz, I. kötet 6. rész és II. kötet 2. rész 1. szakasz, a *Magy. földrajzi írásosság* Balaton-bizottságának ajándéka; Motivi architettonici, az olasz hadügyminisztérium ajándéka; Congrès international de chimie appliquée (1894) és több chemiai tartalmú dolgozat, Bittó Béla ajándéka. — Köszönettel vétettek.

A pénztárnok szomorodott szívvel jelenti, hogy az utolsó választmányi ülés óta a következő 8 tag elhunytáról értesült: Bartos Gábor magánzó Nagyváradon, Hinrichs Károly ny. urad. főintéző Sárvarott, F. Nagy Iván akadémiai tag N.-Orosziban, Pap Pál műegyet. tanársegéd Budapesten, Sequens Ferencz állatorvos M.-Vásárhelyt, Udvardy Gyula ispán Jutason, Várady Sámuel birtokos Kisújszálláson és Zuber József nyug. főispán Budapesten. — Szomorú tudomásul szolgál.

Kilépésüket jelentették 4-en. — Tudomásul van.

Tagválasztásra kerülő a sor, új tagokul ajánltatnak:

Új tag:

Ajánló:

Bajkor Béla m. á. v. állomásfőnök, Lengyel I. Bábai Bay Sándor főispáni titkár, Török G. Dr. Diamant Gyula chemikus, Török Géza. Éliássy Ferencz birtokos, Gesztes Lajos. Feldinger Jenő városi számtiszt, Nagy Mih. Fournier Nándor gazd. ak. hallg., Bellovits Gy. Glück Gáspár urad. számtartó, Wilhelm J. Günther Mihály titkár, Nagy Mihály. Helyvig Ede ev. tanító, Holicska János. Huszár Lajos gyógyszerész, Darkó Elek. Krumpek Sándor művezető, Nagy Mihály. Kuu József mérnök, Havas Dávid. Leskó Lajos államvas. hivatlanok, Sefcsik I. Márkus Géza gazd. ak. hallg., Schlesinger F. Ofner Fülöp kereskedő, Baghy Zsigmond. Plank Kálmán államvasúti hivat., Sefcsik I. Tinschmidt Emil államvas. hivat., Sefcsik I. Wolf Sándor gépészmérnök, Pfeifer Ignác.

A titkárság részéről előterjesztett tagok, számszerint 18-an, megválasztatnak; velők a tagok száma 7967-re emelkedett; ezek közt van 236 alapító tag és 184 hölgy.

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(21.) A »Bartók-lyuk« mint időjós Gőmörben. »Lesz még ma valami!« Ezzel fogadta augusztus hó utolsó felében a Hor-káról kora hajnalban elinduló kis vadász-csapatot Gyuri bácsi, a pelsüci fáradhatatlan vadász-czimborá.

»No, hogy ma kikapunk, hogy megpaskol bennünket a bikki zivatar, arról én is jót állok, tevé hozzá Bálint czimboránk: erősen ködlik a »Bartók-lyuk«, meg szegény megboldogult édes anyámmal is álmodtam s nem hiányzik, csak a varjú a torony csilagáról; na de meg akkor hosszas lenne az eső.«

Már előbb is hallottam a vidék ezen barometereiről s most kíváncsiságom tetőpontra hágott. Utunk különben is arra vezetett.

Pelsücz fölött mintegy 500' magasságban a »Bikk« nevű erdő homlokán, csendes lankás mélyedés felett körülbelül 1500'nyi sűrű fehér köd tapadt az erdő talajára s a jelenség olyan volt, mintha valami hanyatt szunnyadó óriásnak dús ősz szakálával játszadoznék a szellő. Ebben lakik a tudomány, ez a próféta bölcsességének tárháza.

Mikor ez megjelenik e csendes helyen s napfelkeltével még fel nem ébred, nyugvóhelyéről el nem távozik, három 24 óra alatt esőnek kell lenni; ha álma tovább tart, zivatarnak s ha napokig nyugszik pihenő helyén, hosszas esőzésnek.

Ez a néphit és — ez a valóság.

»Itt van a »Bartók-lyuk« — mondá rövid út után vezetők — »jó lesz megpihenni!«

A vadászkulacs első »kilty, kloty« dalnája elhangzott s előkerült a paprikás szalonna, meg a szellő járta kolbász.

Én a reggelizés rövid idejét a még mindig köd lepte terrenum áttekintésére használtam.

A Szomolnok, Körtvélyes, sziliczei mészhegyekkel s a nagy »cselémy« erdővel kapcsolatban levő pelsüci »Bikk«-nek a város feletti homlokán, tehát a hegység nyugoti részén az előbb említett magasságban mintegy 600 négyszögölnyi területű mocsarat találtam minden növényzet nélkül; szélén egy kútágas ácsorgott felszalasztott gémjével és ostorával; jobbról, balról galagonya, csipke, kökény stb. bokrok, nyúzott állapotban, igyekeztek élenkiteni a kopár mészkőtalajt. Céljük van ezeknek is; ez a tavasszal kicsapott gulya marha vakarója és kefeje.

A már meglehetősen magasán álló Nap izzadságot csalt homlokunkra s nagyon jól esett tehát az a gyors hőmérsékletváltozás, mely a kis völgytorokban oly hirtelen lehűtő testünket.

E hűs tanya a próféta lakása!

Feljebb haladva, egy szép őzcsorda pásztoróját zavartuk meg.

Jó negyedórai erős menés után kis pihenőt tartottunk és a vadhajtás módosítását is elintéztük. A kifogástalan kopó-falka rögtön nyomra talált, de, mintha természetéből kivetkőzött volna, nem ment a hajtás sehogy sem, minket pedig magyarázhatatlan varázserővel lepett meg az álomság. Egy óra hosszat tarthatott e rendkívüli kényszerhelyzet, a mikor nagy erőlködéssel a vadászkiáltás hangjára a szép magas szálás bükkösben tanyát ütöttünk s meggyújtottuk Diana oltárát, hogy az elmaradhatatlan vadászebédet megejthessük. Alig gyult meg a máglya, midőn a tisztára söpört égen pár pillanat alatt mindjárt felettünk egy, majd két, három, s egy egész csoport felhő kerekedett.

A vadászkompania szédelt a lustaságtól, a kutya farka pedig nem bírta a hűvösbe elhúzódva teste melegét kilihegni.

Meglendül végre a lomb, megvillan a felhő, már kavarog az avar; egy pillanat alatt a sűrű fekete felhőn ezer, meg ezer tűzsugár járta pokoli kétségbeejtő tánczát, majd fejünk felé ereszkedett, csapkodva lángostorával a felkorbácsolt és összekavalyodott bükköst, zúdítva nyakunk közé a paskoló záport.

Egy kétségbe ejtésig hosszú negyed óráig — szétszaladva, fegyvert, nyársat elhagyva, vitézséget feledve — lapultunk a csatakos gyepen, lesve minden perczen az öldöklő tűznek egymást száz keresztben metsző útját, rettegve tüzes nyelvétől, kétségbe esve fülsüketítő dörgésétől. Soha szebb és rettenetesebb játékát az isteni tűznek nem láttam!

Egy negyed óra múlva újra teljesen tiszta lett a szemhatár, az égi haragos tűz kialudt, a garabonczás szélvész elült, a sűrű felhő zápora minket kimosott, tűzünket kioltotta, de cserébe jó kedvet s új erőt adott. Szégyenkezve, elázva, kiszulykolva szédelegtünk kialudt tűzünkhöz.

»Ez volt a valami, illet még magam sem értem«, mondá Gyuri bátyánk; »igaza volt a Bartók-lyuknak.«

A rettenés elmúlt s a későre maradt vadászebédet vigan fogyasztottuk el; de senki sem feleli e rettenetesen szép nap emlékét.

Még néhányszor meglátogattam vizsgálat céljából ez emlékezetes helyet, s azt tapasztaltam, hogy a »Bartók-lyuk« területén átlag 2,5° C. különbséget talál hőmérőm a közeli vidékhez képest. Azt is tapasztaltam, hogy a ködlepelnek napkeltével való megjelenése az esőnek biztos előhírnöke.

Nem lehetetlen az sem, hogy a feltűnő hőmérséklet-különbözet esetleg annak a közvetkezménye, hogy a »Bartók-lyuk« a körülbelül egy óra járásnyira fekvő »Lednicze« jégbarlanggal talán közvetlen összeköttetésben van.

A környék gazdái számba vehető mezei munka kezdése előtt soha nem mulasztják el kora reggel a »Bartók-lyuk« viselkedését megtekinteni.

DUSZA KÁROLY.

(22.) *A márcziusi köd és a júniusi jég-eső.* A márcziusi köd után száz napra, Sopronvármegyében a Répce melléken a gazdák nem jégesőt, hanem esőt és árvizet jövendőlnék, a mi többnyire be is következik. Néha természetesen jég is esik, mert júniusban és júliusban pusztítanak leginkább a jégesők.

Az idén márczius 19-ikén reggel a Répce mentén volt köd s a három napon át, június 27, 28 és 29-ikén országosan dühöngött jégzivatarkból Sopronvármegye keleti felének túlságosan is kijutott, sőt azt hiszem azoknak is, hol köd márcziusban egyáltalán nem volt.

Június 27-ikén ugyanis délután 4—5 óra közt, másodízben pedig 5—6 óra közt volt Répce melléken jégeső, mindkét esetben délnyugot-északkeleti irányban. Az első jégvihar egy kilométer szélesen pusztított, két szárnyán pedig 8—9 kilométerre is nagy jégdarabok hullottak. A második inkább a Szombathelyről érkező jégzivatar szárnyának tekinthető, mely azonban Rábaközt így is igen megverte.

A ritkán hulló jégdarabok korong, gerezdes paradicsomalma alakúak voltak, melyek közül igen sok földreestekor szétloccsant, belét még át nem fagyott hó alkotta. A kemények a földről 2 m magasra is felugrottak. E zivatárokat több villámütés is kísérte.

DOCTORICS SÁNDOR.

FELELETEK.

(20.) A bronztárgyon esett foltot bekenjük egy rész salétromsav és egy fél rész kénsav keverékével. A savkeveréket hideg vízzel gyorsan lemoszuk, s helyét krétaporba mártott ruhával megdörzsöljük. H. V.

(45.) A foltos márványsírkövet vízbe, majd sósavval megsavanyított vízbe mártott kefével jól megdörzsöljük, tiszta vízzel lemoszuk s száraz ruhával gondosan megtörölgetjük. H. V.

(47. a) A pókok (Araneina) meghatározására alkalmas, természetnek megfelelő hü

színes rajzokkal ellátott munka jelenleg — legalább tudtommal — nincsen. Meghatározásukra a fametszetekkel és kimerítő leírással ellátott művek közül nagyon használhatók a következő munkák: Chyzer K. és Kulczynski L., *Araneae Hungariae*, Budapest, 1892—98. (M. Tud. Akademia kiadása); E. Simon, *Histoire naturelle des araignées*, Paris, 1892, 215 fametszettel; Herman Ottó Magyarország pókfaunája, 1—3. kötet, Budapest 1876—79 (K. M. Természettudományi Társulat kiadása); Thorell T.,

Remarks on synonyms of Europ. Spiders. Part. 2—4, Upsala 1870—73.

GORKA SÁNDOR.

(47. b) Gyűjteménybe alkalmas széles-szájú és csiszolt üveg dugóval ellátott üveget a következő czégeknek kapni: Calderoni és Társa, Budapest, IV., Kishíd-utca; Görög István, Budapest, IV., Kossuth-Lajos-utca; azonkívül hozhat külföldről: Rudolf Siebert, Wien, VIII., Alserstrasse 19; Lenoir & Forster, Wien, IV., Waagasse 5; Wahrbrunn, Guillitz & Co., Berlin, Rosenthalerstrasse 40.

GORKA SÁNDOR.

(51.) A felső vezetékű elektromos vasút vonalán több helyen a vezeték tartó oszlopokon levő hengerek, úgynevezett *fojtó tekercest* (shocking coil, Drosselspule) tartalmaznak, melyeknek az a czéljuk, hogy a felső vezetékben a kocsimotor járása okozta áramhullámzásnak a szomszédos felső telefonvezetékre kifejtett indukáló hatása és ennek következtében a telefonhallgatókban a telefonközlekedést zavaró zúgás gyöngtessék. A fojtó tekercest elszigetelt vastag rézdrót menetekből készítik, melyek zárt mágneses kört alkotó tagozott (lamellált) vas köré vannak csavarva. Ilyen tekercest a felső vezeték minden oly helyén alkalmaznak, a hol a tápláló vezetékhez (feeder) a munkavezeték csatlakozik. Ha az elektromos vasút felső vezetékében a forgó kocsimotor fegyverzet két szomszédos áramváltozóató szeletjének rövid záródása miatt az áramerősség hullámzik, ez az ingadozás fokozatosan, nem pedig hirtelen fog végbemenni és a telefonlemeznek zúgásban jelenkező rezgése jelentékenyen csillapodik a fojtó tekercest hatása alatt, melyet abból magyarázunk, hogy nagy önindukciója, a vasúti áramnemző gép (generator) szolgáltatta áram hirtelen változásának akadálya.

WITTMANN FERENCZ.

(52.) Olyan ajánlatos művek, melyek utasítást adnak a túlevelűeknek, pálmáknak és páfrányoknak magról való tenyésztésére, a következők: Magyarban: A növények magról tenyésztése. Kiadó: Mauthner Ödön. Német nyelven pedig: 1. L. Beisser Systematische Beschreibung, Verwendung u. Cultur der Freiland-Coniferen. Ára 20 márka. 2. I. Hartwig. Illustriertes Gehölzbuch. Ára 12 márka. 3. Dr. Ed. Brinkmayer »Palmenbuch«. Ára három márka 50 fillér. 4. Karl Salamon. »Die Palmen«. Ára 4 márka. 5. A. Courtin. Die Kultur der einheimischen und

exotischen Farnkräuter u. Lycopodien. Ára 1 márka 20 fillér. A pálmákat és páfrányokat eléggé bőven tárgyalja ezenfelül a következő czfű könyv is: 6. Walter Allendorf. Kulturpraxis der besten Kalt-u. Warmhauspflanzen. Ára 8 márka.

RÁDE KÁROLY.

(53.) Az »Ornithologiai Központ« ezidén a társulat tagjainak s a néptanítóknak közbenjöttével a füstifecske vonatkozó nagy megfigyelést rendezett, mely 5900 adatot nyújtott s innen tudja, hogy a fecske megfogyásának tünete *általános*; a panasz is az. Az ok mindenesetre azokban az új irtás-módokban is rejlik, a melyek déli fekvésű országokban keletkeztek, ú. m. egyfelől óriási hálózatok képében, a melyekbe a vonuló fecskék tömegesen belevesznek; másfelől az elektromosság alkalmazásában, a mennyiben azt a tulajdonságot, hogy a fecskék szívesen telepednek a telegráfrótokra, arra használják fel, hogy a tömeges vonulások ismert útjaiba drótokat feszítenek s a midőn azokat a fáradt madarak tömegesen megszállják, e drótokat az elektromosság ismert módjával hirtelenül megtüzesítik, úgy, hogy azok a szegény, pihenő ártatlanságok megszenesedett lábakkal és megsüttött alsó testtel a legrutabb kúfárságnak esnek áldozatul. Hogy miért?

Hát megeszik őket!

A szárny és fark pedig olyan szép és keresett ékesség a legfinomabb érzésű, költői lelkületű, művelt nők kalapján!

Tekintettel arra a barátságos viszonyra, a melyben mi a déli államokkal állunk, lemondok annak a kimutatásáról, hogy ilyen, az adott népek lelkületébe belegyökeresedett kegyetlenségek hogyan és mily mértékben függenek össze azzal, hogy az emberiség tiszteletét bíró, valóban fenséges nő szívét egy gyilkos alakított háromélű reszelő járja át.

HERMAN OTTÓ.

(56.) A cziczi-pe—cziczi-pe szavú madár a széczinke (Parus major L.). A borsodi vinczellérek igen elmésen értelmet adnak a kis madár szavának, mely szerintők azt mondja: »nyitni-kék—nyitni-kék«, tudniillik a szőlőt. És a mint a czinege megszólal, nyomban nyitnak is, vagyis leszedik a földet a szőlőtőkéről, melyet elföldeléssel védtek meg a tél foga ellen. HERMAN OTTÓ.

(61.) A levegőnek sűrűlódását szilárd testen keveset vizsgálták, a mi a sűrűlódás kicsinységéből magyarázható. Maxwell szerint az erő, melyet a levegő sűrűlódása okoz, midőn 929 cm² felületű sík másod-

percenként 30,5 méter sebességgel mozog a lap mentében, csak egy gramm súlyával egyenlő. A súrlódás kicsisége miatt a levegő nyomása igen megközelítőleg merőlegesen hat a lapra akkor is, a mikor a felület irányában gyors mozgásban van.

SCHULLER ALAJOS.

(62.) Az előbbi (61.) feleletben említett számokat alapul véve, képzelek egy légáramot, melynek 929 négyszögcentiméter felületét 30,5 méter hosszú úton követem, mialatt a levegő folyton súrolja a sík lapot. A munka ekkor $0,001 \times 30,5 = 0,0305$ km. Hasonlítanak össze ezt a munkát egy köbméter 30,5 m sebességgel haladó levegő mozgási energiájával, mely $\frac{1,29 \times 30,5 \times 30,5}{2 \times 9,81} = 61,16$ km,

látjuk, hogy ez 205-ször akkora. Ha tehát 1 m^3 levegő okozná a súrlódást, akkor 30,5 méter sebességnél energiájának csak 205-ödrészét veszítené. Ferdén jövő légáramnak a lap irányába eső componense jönne tekintetbe, feltéve, hogy a lap nem irányítaná a légáramot. SCHULLER ALAJOS.

(68.) A Zeiss-féle relief-távcsőben az objektív és az okulár ugyanolyan, mint a csillagászati távcsőben, köztük azonban két prizma van elhelyezve, melyekben a kép tükrözés útján rendes állásúvá válik. Látásmezejök megegyezik az ugyanazon lencséből alkotott csillagászati távcső látásmezejével. A relief-távcső szemünknek megfelelő két ilyen távcsőből áll, melyeknek objektív lencsei egymástól jóval nagyobb távolságban vannak, mint a két szemünk; innen származik a nagyobb fokú stereoskopikus látás. Az ilyen távcsőpáron keresztül úgy látunk, mintha a két szemünk egymástól távolabb lenne.

SCHULLER ALAJOS.

(71.) Olyan munka, mely a katódsugarakkal végzett kísérleteket összefoglalólag tárgyalná, nem jelent meg, mert ez irányban folytonosan új meg új kísérletek vannak folyamatban. Az évi haladást összefoglalóan tárgyalja a Wildermann szerkesztette »Jahrbuch der Naturwissenschaften« s a Graetz kiadta »Jahrbuch der Erfindungen«. Mégis legjobban megközelíti a célt a következő munka: Dr. O. Lehmann, »Die elektrischen Lichterscheinungen oder Entladungen, bezeichnet als Glimmen, Büschel, Funken und Lichtbogen in freier Luft und in Vacuumröhren«, a mely a szerzőnek ez irányú vizsgálatait is magában foglalja.

Cs. L.

(73. a) »Philotacea electrica« nevezetű fa vagy ilyen nevű növény tudtommal még a tudományos szakirodalomban nincsen és ebből kifolyólag az elektromos erőnek emez állítólagos fában nyilvánuló meglepő hatásáról nyilatkozni nem lehet. Ha a kérdésben idézett elektromos nyilvánulások igazaknak bizonyulnának, e növény a maga nemében egyedül álló példa lenne. Minthogy meggyőződtem róla, hogy a »Centralblatt für das gesammte Forstwesen« (1898. évi folyamának 234-ik lapján) ez állítását más forrásból merítette és szintén csak idézi, igyekezni fogok a forrás eredetét megállapítani és a tárgyra alkalmilag még visszatérek.

SCHILBERSZKY KÁROLY.

(73. b) Kérdést tevő tagtársunk Steinfurtnak azt a magyarázatát, a melyet a »tsofar« nevű nubiai fa zengéséről ad, kissé »gyanus«-nak tartja. A jelen esetben adott magyarázat egyes részerei azonban nincsenek egészen a valószínűség híjával. Mert hogy a tűlevelű fák tűit a rovarok kirágják, arra van honi példánk is. Így a jegenyefenyő (*Abies pectinata*) tűit a Steganoptycha abiegana, a lúczyenyő (*Ab. excelsa*) tűit pedig a *St. nanani* nevű fenyőmoly hernyócskái egészen kirágják. S ugyanezt megtehetik a nubiai hasonló rovarok a »tsofar« nevű tűlevelű fával is. Már most, hogy az ilyen kirágott belsejű tűlevelű, ha nyílását széláram éri, hangot ne adhasson, abban sincs lehetetlenség. S ez a hang azután ahhoz képest, hogy milyen nagy a fa tüje, és mennyire sűrűn van e fán a kirágott tű, váltokozhatik: lehet gyenge, vagy erős, lehet kellemes, vagy idegbántó. Hogy azonban ez a hang az Aeolus hárfájához teljesen hasonló legyen, talán egy kis jóakaró tulzás; mert nem igen hihető, hogy ezek a parányi tűspók olyan színezetű hangot adhassanak, a minőt a valódi Aeolus-hárfa ad. És valószínű, hogy itt is csak oly színezésről van szó, mint a minőt néha az új nádtetők adnak, ha szél éri őket. Azután végül, hogy Steinfurt magyarázata teljesen helyes és valószínűsége az a forrás, a melyből az adat ered. Mindent nem kutathatunk ki és nem vizsgálhatunk meg akkor, a mikor épen akarnók sokszor kénytelenek vagyunk hitelt adni olyan közleménynek is, a melyet elhinni első olvasáskor nehezségre esik. Hogy Steinfurt német közleménye tényleg igaz és való — — a közlő lelke rajta!

JABLONOWSKI JÓZSEF.

(88.) Az épületfát egymásután kétszer bevonjuk 3 rész timsónak és 1 rész vasgálicznak melegen telített oldatával. Ha a fa megszáradt, harmadszor is bemázoljuk. Bemázolásra hígított vasvitriol-oldatot használunk, melyet fazekas-agyaggal olyan sűrűvé kevertünk, a milyen sűrűek a vízfestékek szoktak lenni. Ily bánással az épületfát nemcsak tartósabbá, hanem tűzállóvá is tettük.

H. V.

(88.) Az épületfát rendkívül tartóssá és tűzmentessé tehetjük a következő eljárással: sót, timsót, vizüveget (kapható jobb droguistáinknál) és wolframsavas nátront (100 g körülbelül 18 krba kerül) egyenlő részekben négy rész mésszel keverünk, majd a keveréket lenmagolajjal kezeljük, s az így kapott mázzal körülbelül háromszor befestjük az épületfát. Gyalulatlan, érdes felületű fát (pl. kertekben használatos léczeket, melegágykereteket stb.) L u c a s módszere szerint úgy tehetünk tartósabbá és éghetelenné, ha száraz állapotban friss cment és tej olajfesték-sűrűségű keverékével 2—3-szor bemázoljuk.

GORKA SÁNDOR.

(91.) Tessék a hirdetett és ajánlott Hesse-féle Antitherbium-ot utasítás szerint használni. Én ugyan a hatást még nem ismerem, de olvastam róla, hogy mindenféle gyomot, gazt a kavicsutakban stb. ki lehet vele pusztítani. Kapható: G. M. Hesse, Chemiker in Pausa, Szászországban; 1 kg-nak ára csak 75 fillér.

RÁDE KÁROLY.

(98.) Igazán kíváncsi vagyok, hogy t. tagtársunk a *Verbascum thapsiforme*-nak tűzrevaló száraz göréját mire óhajtja, és miért nem a *V. thapsus*-ét és *V. phlomoides*-ét is, a mely fajilag a *V. thapsiforme*-től nem nagyon eltérő, hasznavehetőségére nézve pedig alig különböző. Hogy ökörfarkkóró szárából könnyű sétatot készül, tudom.

A *V. thapsiforme* az alacsonyabb vidék száraz verőfényes hegyoldalan völgyben, marhajárás és marhaállás körül, út mentén, elhagyott helyen, köfjőtn, homokos mezőn, az Alföldön tanya, itató körül gyakori, olykor töméntelen, ámbar az utóbbi helyen inkább a *V. phlomoides* nő helyette. Ettől jóformán csak azért különbözik, mert ennek a levele röviden, a *V. thapsiforme*-é egészen, levéltől levélig lefutó. Alig hiszem, hogy a *V. phlomoides* ugyanarra a czélra jó nem lenne, a melyre a *V. thapsiforme*: kerestetik, vagyis használatra az alföldi ember hamarabb amazt gyűjtheti.

Ha a t. tagtársunk magasabb hegyvidéken lakik, hamarabb a *V. thapsus* találja a *V. thapsiforme* helyett. Amannak a virága kisebb, a bibéje gömbölyded; emezé megnyúlt. Úgy 1000 m-nyi magasságban vagy magasabb hegyek bensőbb völgyeiben (Fátra, Büdöshegy), vízparton vagy az említett helyeken terem. Még Trencsén-vármegyének déli részén, a mint Holuby József-től tudom, a *V. thapsiforme* gyakori, *V. thapsus* nélkül, a megye északi részén pedig, pl. a Rajetzfürdő körül, csak a *V. thapsus*-t leltem. Látni való, hogy akárhol a *V. thapsiforme* nem található, de a felvidéken a *V. thapsus*-szal, az Alföldön a *V. phlomoides*-szel pótolható. Különben legcélszerűbben a botanikus kísérő tudna az ökörfarkkórónak biztos nyomába vezetni.

Néhol a tanya, a marhaállás körül az ökörfarkkóró oly töméntelen, hogy onnan minden más füvet kiszorít. Egyik oka ennek a növényekre is érvényes »ubi bene, ibi patria«; a fű is, az állat is szívesen tanyázik, a hol a táplálékhoz jutni könnyű, tehát az ökörfarkkóró a ház körül a jól elkészített talajon nő, sőt még kellő ortalma is van, ha megtűrik ott. A *Marrubium vulgare* nevű pemetefüvet, mely a ház, a marhaállás körül, szintén gyakori, a jószág hurczolja oda, mert a termését rejtő kelyhének horgas foga van, vele az állat szőrébe tapad. A nevezett ökörfarkkórónak ilyen szemmel látható ragadó szervök nincs. Gyapjával, csillagos szőrével, érdes a magvával körülményekhez képest többé-kevésbbé szintén tapadhat és elhurczolódhatik, de nagy rajával az elhurczolásra való szervezkedése nem arányos. Töméntelen elszaporodását nagyszámú magvának is köszöni. A *Verbascum* virágzata nyáron és ősz felé gyakran megújul és virágzik. Ezért a népnek időjósja; ha nyár végén vagy ősszel »a hegyéig kivirágzik, nagy tél lesz«.

DR. BORBÁS VINCZE.

(99.) A zöld ringló szilvának és mandulának oly módon befőzéséhez, hogy zöld színe megmaradjon, az első feltétel, hogy befőzésre csak teljesen zöld színűeket használjunk, a rajtok levő »harmatot«, port stb. gondosan töröljük le, száraitakat pedig vágjuk 5—10 mm rövidre. Az eltevésre szánt gyümölcsöt teljesen zsirtalan, ép, mázos edénybe rakjuk héjazva, vagy héjastól, a mint akarjuk. Ezután hideg vízzel elárasztjuk és lassan, 60° C. melegeg hevítjük. Most eltávolítván a tűztől, 5 órán át hagyjuk állani, majd ismét tűzre helyezzük és várunk, míg

a gyümölcs föl nem emelkedik a víz felszínére, a midőn (teljesen zsírtalan) szűrő kanállal kiszedjük a gyümölcsöt és 10—18° C. hőmérsékletű vízbe rakjuk. Az előbb némileg elvesztett zöld szín most visszatér. Erre a tiszta fehér cukrot (rendesen az elteendő gyümölcs súlyával egyenlő súlyban) ugyanannyi vízben felforraltjuk, a forrás közben keletkező habot gondosan eltávolítjuk. A gyümölcsöt szorosán rakván a befőttes edénybe, az előbb kihűtött cukor-oldatot reá öntjük, hogy az edény szája csak 1 cm mélyen maradjon üresen. Az edényt léghijasan elzárván, a rendes párlásnak vetjük alá úgy, hogy a hideg vízbe állított edények lassan melegedjenek fel, 10 perczig forrjanak és lassan hűljenek le. Az ily befőtteshez használt réz, indigó vagy más színesítő anyagok mérgező hatásúak lévén, kerüendők.

NAGEL SÁNDOR.

(101.) A »rodinál«-lal barnára festett köröm tisztítására nem ismerek szert, hanem a színezés elhárítására tessék előidézés előtt a kezét jól megnedvesíteni és munka közben többször megismételni. Ily elővigyázattal bármelyik előidézővel bátran foglalkozhatik az ember a nélkül, hogy a bepiszkolódástól félni kellene.

W. V.

(102.) A mézbor kiforrását lényegesen gyorsíthatjuk, ha a mézes vizet szőlőtörkölyön vagy borseprőn erjesztjük. E végből a mézes vizet 60—80 C. fokra melegítjük és a képződő habot folyton leszedjük. Ha a folyadék nem vet több habot, 20—28° C. melegen reá öntjük a törkölyre vagy borseprőre és ily melegen tartjuk állandóan. A törkölynek vagy borseprőnek mint erjesztő anyagnak mennyisége nem lényeges, de minél több, annál gyorsabb az erjedés. 1—1 hl mézes vízre 5—10 k törköly, vagy 2—5 l sűrű borseprő elegendő. Az erjesztő anyag minősége hatással van a keletkezendő bor minőségére. Az oly hordó, a melyben előzőleg jó bor volt, legjobb az erjesztésre. A gastine sót nem ismerem, de az erjesztésre ép úgy nem lehet hatással, mint a borkő vagy tannin, mert az erjedés feltétele a cukros folyadék, az erjesztő anyag és a megfelelő hőmérséklet. A szabadban az erjesztés lényeges hőmérsékletváltozással jár s ezért ott az erjedés alig lehet tökéletes. Az erjedés egyenletes hőmérsékleten egyenletes. A lehabzott mustnak szabad levegővel érintkezése ép oly kedvező lehet az erjedésre, mint a milyen a szőlő mustjának »szellőztetése«. NAGEL SÁNDOR.

(106.) A sűrített levegőnek gyári előállításával s hozzá való eszközökkel foglalkozó munkák közül ajánlható a »Zeitschrift der ges. Kälte-Industrie« és H a n s L o r e n z, »Neuere Kühlmaschinen. München 1896. Verlag von R. Oldenburg«; továbbá R ü h l m a n n, Allgemeine Maschinenlehre. 4 kötet, Leipzig; J. W e i s b a c h, Ingenieur- und Maschinen Mechanik. 3-ik kötetének 2. része, Braunschweig. SCHULLER AJAJOS.

(107.) Magyar nyelven nem jelent meg olyan munka, a mely kizárólag a telefon szerkezetét tárgyalná, lévén a tárgy annyira szűk körű, hogy a francia D u M o n c e l is a telefonról szóló munkájában a mikrofon s a fonograf leírását is odacsatolja. Magyarul Közlönyünk régibb köteteiben (IX., X., XIII., XV. stb.) és S t r a u b Elektrotechnikájában olvashatni e tárgyról. A német irodalomban — s tisztelt Tagtárs a magyarokon kívül csak is ezt kéri — ajánlható munkák a következők: Dr. Z. G r ä t z, Die Elektrizität und ihre Anwendungen zur Beleuchtung, Kraftübertragung, Energievertheilung, Metallurgie, Telegraphie und Telephonie; J u l. M a i e r és W. H. P r e e c e, Das Telephon und dessen praktische Verwendung; L. S c h a r n w e b e r, Die elektrische Haustelegraphie und die Telephonie; T h. S c h w a r t z e, Telephon, Mikrophon, Radiophon. Cs. L.

(108.) Külön kertészeti célokra szolgáló hőjelző készülékek nincsenek, de nincs is rájuk szükség, mert a Six-féle maximális és minimális hőmérő magától jelzi, hogy az egyik leolvasástól a másikig terjedő idő alatt mi volt a legmagasabb és legalacsonyabb hőmérséklet; a Richard-féle regisztráló hőmérő pedig 1—1 hétre való lapokkal állandóan följegyzi a hőmérséklet bárminemű változásait. Az előbbi készülék, 6 és 8 frton, az utóbbi 85 frton szerezhető meg C a l d e r o n i és T á r s a budapesti műszer-kereskedéséből (IV., Kishíd-utca 8. sz.) Gy. I.

(109.) A gólyának, a sasoknak, keselyűknek stb. mozdulatlan szárnyaló való vonulása vagy keringése szakasztott azokon a törvényeken nyugszik, a melyeken a papirossárkány lebegése is. A nagy területet borító szárnyú madaraknál a test súlya helyettesíti a papirossárkányt tartó és igazgató zsinórt; de a míg a papirossárkány merev szerkezeténél fogva csak emelkedhetik és leszállhat, addig a nevezett madarak a szárnyállást s a súlypontot a szükséghez képest módosíthatják, oly leginkább csavaros felületeket alakít-

hatnak, a melyek az uralkodó légáramlásokhoz idomítva, a tovaonulást vagy keringést teszik lehetővé. Azok az egyes szárnylegyintések mindig azt jelentik, hogy az áramlat megszökött vagy változott, a mit csak a legyintés üthet helyre. HERMAN OTTÓ.

(111.) A juhok hasüregében található hólyagféreg a kutyák beleiben élő *Taenia marginata*-nak fejletlen alakjai, vagyis *Cysticercus tenuicollis*-ok, a melyek a mellüregben is előfordulnak néha. Alakjuk legtöbbször gömbölyded s nagyságuk igen változó, a meny nyomban a borsószem mekkoraságától kezdve egészen a tyúktojás nagyságáig növekedhetnek, sőt Ostertag szerint férfiókól nagyságúak is vannak. A kisebbek a savós hárták alatt fekszenek, a mely ilyenkor elődomborodik, a nagyobbak ellenben hosszú száron lógnak. Külső burkukat tényleg a savós hártya alkotja, melynek bevágása után kitolul maga a hólyagféreg. A feje (scolex) befelé tűrődik a hosszú, vaskos, ranczos nyakba, a melyből óvatossággal kiszorítható s rajta nagyítóval négy szívóka és az ormány (rostellum) látható, a mely 30—44 horgot visel. A horgok nagyságában szembe-ötölő különbség állapítható meg, mert nagyobb és kisebb horgok váltakoznak a horogkoszorúban.

Ritka esetben a májban is található, a hol azonban rendszeren sokkal kisebbek, legfeljebb borsószem nagyságáig növekednek, azután elhalnak és sajtos vagy meszes góczok alakjában kerülnek szemünk elé a levágott vagy elhullott állatokban, a mikor e csomók eredete természetesen csak a horgok alapján ismerhető fel.

Rendszeren ártalmatlanok az állati szervezetre s csak olyan esetekben okoznak has-hártya- vagy mellhártagyuladást, a mikor igen nagy számban vándorolnak be. Ilyenkor különben súlyos májgyulladás is támadhat, mert hosszú, kanyargós meneteket fúrhatnak a májban.

A *Taenia solium* fejletlen alakjától, a *Cysticercus cellulosae*-tól nemcsak az előfordulási hely nagysága tekintetében különbözik lényegesen, hanem a horgok alakját és számát illetőleg is, a mennyiben a sertésborsóka rendszeren csak 22—28, legfeljebb 32 horgot visel. Növényevő állatokban a sertésborsóka különben igen nagy ritkaság s tulajdonképen csak két biztosan megállapított esetét ismerjük. Cobbold juhban, Krabbe őzben találta. Húsevőkben gyakoribb; kutyában már Budapesten is többször találtak.

A *Taenia coenurus* hólyagféreg, vagyis a *Coenurus cerebralis* tényleg mindig sok scolex-szet visel s rendszeren a juhok agyvelejében székel. A test más részeibe tévedő *Coenurus*-ok rendszerint nem fejlődnek ki, hanem korán elhalnak. Mindössze két esetről van tudomásom, a melyekben az agyvelőn kívül is kifejlődtek. Nathusius szarvasmarhának, Eichler pedig juhnak bőr alatti kötőszövetében talált egészen kifejlett *Coenurus* okat. DR. RÁTZ ISTVÁN.

(112.) A Coleopterák és Lepidopterák meghatározására alkalmas munkák: Calwer's, Käferbuch, herausgegeben von G. Jäger. Mit 50 Tafeln (kezdőknek alkalmas); Küster-Kratz-Schilsky, Die Käfer Europas; Erichson G. F., Naturgeschichte der Insekten Deutschlands, Berlin. Speciálisan egy család fajainak meghatározására szolgál a Reitter (Bestimmungs-Tabellen, Paskau) és Mulsant (Histoire des Coléoptères de France, Paris) művének megfelelő kötetei. A lepkék meghatározására alkalmasak Hoffmann E. kitűnő munkáján kívül: Rühl-Heyne, Die paläarktischen Gross-Schmetterlinge und ihre Naturgeschichte, Leipzig; Raman G., Die Schmetterlinge Deutschlands u. der angrenzenden Länder. Mit 72 col. Taf. Arnstadt 1876; Herrich-Schäffer, System. Bearbeitung d. Schmetterlinge von Europa, 6 Bände, Text mit 36 schwarzen u. 636 col. Kupfern. Regensb. 1843—56. Külföldi Lepidopterák és Coleopterák determinálhatók Staudinger (Exotische Tagfalter, mit 100 col. Taf.) és Heyne (Die exotischen Käfer in Wort und Bild) munkája alapján.

GORKA SÁNDOR.

(114.) Az egész mezőgazdaságot röviden tárgyaló gyakorlati szakmunka a »Gazdasági kis biblia«. Kapható a szerzőnél, Kecskeméthy Géza kir. borászati felügyelőnél, Deliblaton (Temes megye).

Ha a t. Tagtárs ehhez még Kolozsvárról megrendeli az Erdélyi gazd. egyesület könyvkiadó vállalatának olcsó füzetét is, a mezőgazdaság minden ágából elegendő s a mi fő, gyakorlati irányú tájékoztatást szerezhet magának. K. F.

(116.) Az óhajtott czélra legalkalmasabb művek egyike a következő: *Le Nouveau Jardinier Illustré pour* (mondjuk) 1898. *Ouvrage pratique pour la culture et la taille des arbres fruitiers; la culture en pleine terre et forcée des légumes; des plantes de pleine terre, de serre froide et tempérée, de*

serre chaude, par M. M. Héring, Lavallée, Neumann, Verlot, Courtois-Gérard, Pavard, Cels et Burel, révu et corrigé par l'éditeur. 3-e édition, 1 volume in 8° de 1760 pages, orné de 580 figures dans le texte. Paris, Librairie Audot, Rue des écoles, 62 — Prix 7 fr. Ez a mű, a francia kertészek megbízható tanácsadója, a virulásuk vagy levéldíszük végett természetett növényekre ezer oldalnál többet szán, a művelés módjait röviden és világosan írja le; 1865. óta évenként megjelenve, az újdonságokat is figyelemre méltatja, sőt Audot ügyes szerkesztésében már a harmadik átdolgozáson esett keresztül. Az 1899-iki évfolyam már meg is jelenhetett.

FIALOWSKI LAJOS.

(116.) A kérdezett czéla ajánlhatók a következő munkák: a) Magyar nyelven: Mauthner Ödön, A növényeknek magról való tenyésztése; Jäger, A kertészet kézikönyve, fordította Benes János, kiadja az Athenaeum-Társulat; Dr. Farkas Mihály, Magyar Kertészkönyv, ára 2 frt; ez a könyv főképen a szabadföldi növényeket tárgyalja. — b) Német nyelven: Th. Nietner, Schmidlin's Gartenbuch, ára 10 márka; W. Hampel, Gartenbuch für Jedermann, ára 6 márka; H. Jäger, Allgem. illustr. Gartenbuch, ára 7 m. 50; H. Gaerd, Wredow's Gartenfreund, ára 10 m.; C. Platz u. Sohn, Ratgeber im Gartentau, 2 m. 50 pf.;

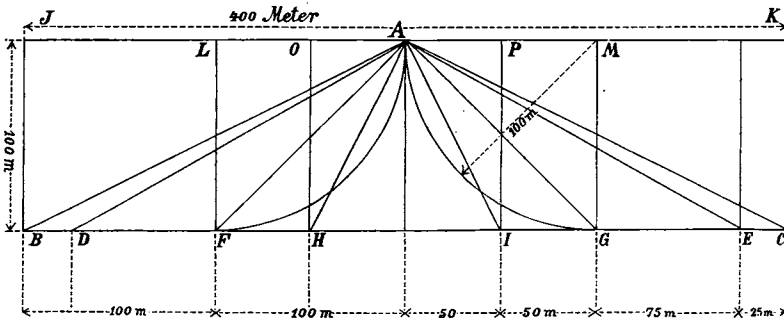
A. Möller, Verlagshandlung für Gartenbau, Erfurt. RÁDE KÁROLY.

(117.) A sárospataki várban őriznek egy szőlőtőkét, melyet néhány éve egy zivatar pusztított el. A tőke legalább 200 éves s így Rákóczy Ferencz asztalára is juthatott terméséből. Valahol olvastam, hogy Rákóczy a szőlőt igen kedvelte s a várban szaporította is. MÁRTON SÁNDOR.

(119.) Négy sonkához 5 kr. ára salétromot kell venni, ezt fél kiló sóval elegyíteni és finomra megtörve vele a sonkát jól bedörzsölni; ajánlatos a csont mellett egy vágást tenni és ebbe is sót hinteni. Az így beszórt sonkát faedényben egy hétig állni hagyjuk. Ezután elkészítjük a páczot; a sonkára annyi vizet öntünk, hogy teljesen befödje; a vízbe, minden sonkára egy marék sót számítva, egy pár gerezd fokhagymát (a ki szereti) és 5 kr. ára fenyőmagot teszünk felvagdálva. A sonkákat három hétig eme páczban hagyjuk, közben minden három vagy négy napban megforgatjuk, hogy a pácz a sonka minden részét átjárja. Három hét múlva a sonkát fára függesztjük, hogy a víz lepereregjen róla; ezután behintjük korpával és megfűstöljük. M. B.-NÉ.

(122.) A villámhárító szerepéről a mai felfogásnak megfelelő ismertetést adtunk a Közlöny múlt évi folyamának 479. és következő lapjain.

A mi pedig azt a kérdést illeti, hogy

valamely villámhárító mekkora területet véd meg a lecsapás ellen, erre nézve a tudósok véleménye nagyon megoszlik, miként az ábrán is látható. Gay-Lussac 1823-ban azt állította, hogy az A -ból BC -re merőleges rúd a ABC területet mentesíti, 1874-ben De Fonvielle csak a BAC -től bezárt területről mondja ezt; az 1875-ben ez ügyben kiküldött párizsi bizottság kisebb területet, a DAE -vel ábrázoltat, ugyanabban az

évben Chopmann az $LFGM$ alkotta területet tartotta biztosítottnak; Adams és Peerce 1881-ben jóval szűkebbre, FAG -re szorította a területet, végre újabban Mellsens azt állítja, hogy HAI a védett terület. Ha t. tagtárs úr ez adatokból valamelyes középterületet választ ki, háza számára könnyen megalkotja a felfogó rúd hosszát.

Cs. L.

METEOROLÓGIAI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI KÖZPONTI INTÉZETEN, BUDAPESTEN

1898. NOVEMBER HÓNAPBAN.

A.

Nap	Légnyomás milliméterben				Hőmérséklet C. fokban						Párányomás milliméterben				Nedvesség százalékban			
	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	maxi-muma	mini-muma	7h reg.	2h d. u.	9h este	közép	7h reg.	2h d. u.	9h este	közép
1	748.2	747.3	747.4	747.6	7.3	16.6	11.6	11.8	16.6	6.9	7.6	10.3	9.4	9.1	100	73	94	89
2	48.7	50.5	53.1	50.8	9.8	12.8	10.4	11.0	13.0	8.2	8.6	9.1	8.2	8.6	95	83	88	89
3	53.8	52.2	51.3	52.4	7.6	11.9	11.6	10.4	12.0	7.2	7.5	8.9	9.2	8.5	96	86	91	91
4	48.6	48.3	49.1	48.7	10.8	15.7	8.6	11.7	15.9	8.6	9.2	9.9	8.3	9.1	95	75	100	90
5	48.7	48.0	48.0	48.2	6.5	9.6	10.4	8.8	10.4	5.0	6.8	8.9	9.4	8.4	94	100	100	98
6	47.5	48.9	51.3	49.2	10.9	14.2	11.7	12.3	14.9	10.2	9.7	10.2	8.3	9.4	100	85	81	89
7	55.5	55.9	57.1	56.2	8.1	11.7	4.4	8.1	12.1	4.4	7.4	8.0	5.7	7.0	92	79	92	88
8	57.7	57.9	58.6	58.1	1.3	9.8	8.2	6.4	9.8	0.8	4.4	6.3	6.9	5.9	87	69	85	80
9	58.7	57.5	57.3	57.8	6.7	10.7	5.5	7.6	10.7	5.3	6.8	6.9	6.4	6.7	93	72	96	87
10	56.7	55.7	55.8	56.1	5.9	10.9	6.1	7.6	10.9	5.0	6.9	7.1	6.9	7.0	99	72	99	90
11	55.8	55.6	55.8	55.7	5.2	5.1	4.7	5.0	6.0	4.4	6.6	6.3	6.3	6.4	100	95	98	98
12	55.3	54.7	54.8	54.9	3.2	4.6	4.8	4.2	4.9	3.0	5.6	6.0	6.1	5.9	97	96	96	96
13	54.3	54.1	55.8	54.7	3.0	8.2	4.6	5.3	8.2	2.7	5.3	6.1	5.8	5.7	93	75	92	87
14	56.8	56.6	57.3	56.9	0.8	10.4	1.8	4.3	10.4	0.2	4.9	6.2	5.2	5.4	100	66	100	89
15	57.1	55.8	55.6	56.2	0.4	4.7	5.9	3.7	5.9	-0.7	4.6	6.1	6.4	5.7	98	96	93	96
16	55.0	54.7	55.2	55.0	5.0	8.1	7.0	6.7	8.1	4.7	6.3	6.8	6.8	6.6	97	85	91	91
17	56.4	57.1	58.4	57.3	5.3	6.3	5.1	5.6	6.7	4.8	6.5	6.2	6.1	6.3	97	87	92	92
18	59.9	59.8	61.4	60.4	3.8	9.2	2.7	5.2	9.2	2.7	5.5	5.3	5.1	5.3	92	61	91	81
19	62.6	62.4	62.4	62.5	0.3	7.7	1.0	3.0	7.7	-0.6	4.2	5.4	4.4	4.7	89	69	89	82
20	61.4	60.4	59.7	60.5	-2.1	1.0	-1.7	-0.9	1.0	-2.4	3.8	4.4	4.0	4.1	96	89	100	95
21	57.5	55.5	55.1	56.0	-2.9	-1.4	-1.8	-2.0	-0.6	-3.3	3.7	4.1	4.0	3.9	100	100	100	100
22	51.1	47.2	45.4	47.9	-3.8	-0.8	-2.8	-2.5	-0.8	-4.2	3.4	4.0	3.6	3.7	98	92	96	95
23	42.7	40.8	40.3	41.3	-0.5	1.6	2.6	1.2	2.6	-3.1	4.2	4.4	4.6	4.4	94	85	82	87
24	38.0	36.3	35.1	36.5	3.2	6.1	7.2	5.5	7.2	2.4	5.4	6.6	7.5	6.5	94	95	99	96
25	37.8	40.1	40.2	39.4	8.0	10.5	10.2	9.6	11.7	7.2	7.1	8.3	7.8	7.7	89	88	84	87
26	34.3	33.9	38.7	35.6	9.8	13.9	8.7	10.8	14.2	7.5	7.9	8.5	6.7	7.7	87	72	80	80
27	38.1	37.4	39.7	38.4	7.3	12.7	9.7	9.9	13.0	5.1	5.6	7.5	6.9	6.7	73	69	76	73
28	41.4	42.4	44.5	42.8	7.8	11.4	6.9	8.7	11.4	6.8	7.6	8.4	7.3	7.8	96	84	99	93
29	46.1	46.1	46.1	46.0	6.2	10.5	8.9	8.5	11.0	5.1	7.1	8.5	7.8	7.8	100	90	92	94
30	44.0	42.5	45.6	44.0	7.5	11.1	10.9	9.8	11.4	7.2	7.4	9.1	9.1	8.5	96	93	94	94
Közép	751.0	750.5	751.2	750.9	4.7	8.8	6.2	6.6	9.2	3.7	6.2	7.1	6.7	6.7	95	83	92	90

2-án reggel és d. e. 11h-ig ☉. — 5-én reggel 8h — 11h-ig és d. u. 2h — 6h ☉. — 16-án este 6h-tól igen gyenge ☉. — 22-én éjjel ☁. — 23-én d. e. 10h-ig és éjjel ☉. — 24-én reggel 10h-ig és este felé ☉. — 25-én éjjel ☉. — 26-án d. e. 10h záporosó. — 27-én este 9h kis eső. — 29-én éjjel ☉. — 30-án reggel és d. e. 11h-ig, d. u. 4h — 9h ☉.

METEOROLÓGIAI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI KÖZPONTI INTÉZETEN, BUDAPESTEN

1898. NOVEMBER HÓNAPBAN.

B.

Nap	Szélirányok és szílerő			Felhőzet				Ozon		Csapadék ¼ óra alatt mm.	Földmágnességi megfigyelések Ó-Gyallán					
	7h reggel	2h d. u.	9h este	7h reggel	2h d. u.	9h este	kés- zép	éjfel	napp.		Elhajlás			Horizontális intenzitás		
											7h reggel	2h d. u.	9h este	7h reggel	2h d. u.	9h este
1	—0	NW ¹	NE ¹	10 \approx	8	6	8.0	0	0	0.2	7036.1'	7040.3'	7035.8'	2.1112	2.1110	2.1106
2	—0	NW ³	NW ²	8 \bullet	6	3	5.7	0	0	1.0	35.9	40.5	37.4	113	103	114
3	—0	—0	—0	8 \approx	10	10	9.3	0	0	—	37.0	40.4	36.7	119	106	117
4	—0	—0	—0	10 \approx	0	8 \approx	6.0	0	0	0.2	37.0	39.6	35.9	111	104	113
5	—0	SE ¹	NW ¹	9 \approx	10 \approx	10 \approx	9.7	0	0	8.7	36.6	37.2	39.2	113	117	111
6	—0	NW ²	NW ³	10 \approx	10	7	9.0	0	3	—	35.6	38.7	36.5	116	111	118
7	—0	S ¹	W ¹	10 \approx	5	0	5.0	0	0	—	35.6	39.8	36.3	121	103	116
8	—0	—0	—0	1	10	10	7.0	0	0	—	37.1	39.0	35.2	122	118	117
9	—0	NW ¹	SW ¹	10 \approx	0	0	3.3	0	0	—	36.2	39.6	35.3	123	103	114
10	—0	—0	—0	10 \approx	0	10 \approx	6.7	0	0	0.3	36.0	38.4	36.5	120	111	115
11	—0	S ¹	E ¹	10 \approx	10 \approx	10 \approx	10.0	0	0	0.2	35.9	39.4	35.5	123	109	107
12	SE ¹	S ¹	—0	10 \approx	10 \approx	10 \approx	10.0	0	0	—	35.8	39.6	36.0	139	110	127
13	E ¹	—0	—0	10 \approx	3	9	7.3	0	0	—	36.1	38.2	36.1	129	123	119
14	—0	SE ¹	—0	0 \approx	0	5 \approx	1.7	0	0	0.3	36.0	39.1	36.3	128	119	125
15	—0	—0	SW ¹	10 \approx	10 \approx	10	10.0	0	0	0.1	36.5	39.0	36.3	128	122	121
16	—0	NW ¹	NW ¹	10 \approx	10	10	10.0	0	0	0.5	36.8	35.3	35.9	142	122	129
17	—0	SE ¹	—0	10 \approx	10	8	9.3	0	0	—	37.6	40.0	33.3	126	106	142
18	NW ²	SE ²	W ¹	10	1	0	3.7	0	0	—	36.5	39.5	35.8	128	106	114
19	NW ¹	SE ¹	W ¹	2	1	0	1.0	0	0	—	36.7	37.9	34.8	128	114	128
20	—0	—0	—0	2 \approx	10 \approx	10 \approx	7.3	0	0	—	39.1	38.2	33.6	133	118	125
21	NW ¹	—0	—0	10 \approx	10 \approx	10	10.0	0	0	0.4	37.6	31.1	33.3	136	100	116
22	E ²	SE ¹	NW ¹	10 \approx	1	9	6.7	0	0	4.2	37.0	39.5	34.1	106	058	105
23	SE ¹	NW ²	NW ²	10 \bullet	10	10	10.0	0	0	4.4	37.1	35.4	36.1	111	106	111
24	—0	NW ¹	—0	10 \bullet	10	10	10.0	0	2	5.3	36.3	37.5	34.3	123	114	116
25	SW ³	SE ¹	SW ¹	2	10	10	7.3	0	0	2.2	35.9	38.1	34.9	128	113	119
26	—0	SW ³	SW ¹	7	10	0	5.7	0	0	0.9	35.9	39.1	34.9	121	101	095
27	W ¹	W ²	SW ³	4	6	9	6.3	3	3	ny.	36.1	38.7	34.1	118	107	095
28	SW ¹	SE ¹	S ¹	10 \approx	9	1	6.7	6	0	0.3	35.3	37.2	35.8	115	114	119
29	—0	—0	E ¹	10 \approx	10	10	10.0	0	0	0.9	36.3	39.0	36.1	126	123	118
30	—0	—0	—0	10 \bullet	10	8	10.0	0	0	8.5	38.1	38.5	35.7	118	119	119
Közép	0.5	0.9	0.8	8.1	7.0	7.1	7.4	0.3	0.4	38.6	7036.5'	7038.6'	7035.6'	2.1123	2.1110	2.1116

Az egyes elemek szélső értékei (maximum és minimum) k ö v e r betűkkel vannak szedve.

A csapadékos napok száma 12, a viharosaké 0.

A szélirányok eloszlása: N NE E SE S SW W NW Szélcsend.

0 1 4 10 4 8 5 16 42

Jelek magyarázata: köd \approx , eső \bullet , hó \star , jégeső \blacktriangle , dara Δ , égi háború Γ , villogás \sphericalangle , ónos eső ∞ , harmat \cup , dér \sqcup , zuzmára \vee , ny. = csapadék nyoma, \leftarrow = szélvihar, N = észak, E = kelet, S = dél, W = nyugot.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.